

men est duplex. Unum intrinsecum vel connaturale intellectui, cui similitur lumen quod est de compositione oculi; et per collationem hujus luminis solus Deus docere dicitur. Secundum lumen est superveniens (1) ad confortationem connaturalis luminis, cui similitur in visu corporali lumen solis vel candelae; et sic potest Angelus alium Angelum vel etiam hominem illuminare ad aliquid cognoscendum. Non autem homo sic docere potest, cum in eo lumen intellectuale debilissime recipiatur. Quidam tamen dicunt, quod nullo modo Angelus docet sicut lumen praebens: quod expresse dicit Dionysius (de caelest. Hierar., cap. 10), contrariari videtur. Similiter etiam intelligibile duplex est. Unum ad quod intelligendum sufficit intellectus alicujus hominis, dummodo sibi considerandum proponatur: unde et ipse proponens docere dicitur quasi in cognitionem dicens, sicut in visu corporali monstrat rem qui eam coram oculis ponit. Aliud est ad cuius cognitionem non sufficit intellectus discipuli, nisi in hoc manuducatur per aliquid sibi notum: unde et qui hoc magis notum sibi proponit, docere etiam dicitur. Hujus simile est in visu corporali in hoc quod aliquis alicui rem a longe apparentem digito monstrat; et his duobus modis homo docere dicitur; et haec doctrina est non per modum illuminationis, sed per modum locutionis.

Ad quintum dicendum, quod quamvis Deum omnes videant, non tamen ipsum comprehendunt; et ideo non oportet quod omnia omnes in ipso cognoscant: et propter hoc non remouetur quin unus Angelus, qui aliquid in Verbo Dei cognoscit, possit quantum ad hoc alium illuminare Angelum qui hoc in Verbo Dei non cognoscit.

Ad sextum dicendum, quod sicut in corporalibus illud quod est in actu, agit per hoc quod educit potentiam patientis in actu; ita etiam cum intellectus inferioris Angeli sit in potentia respectu quorundam, poterit per superiorem Angelum, qui est in perfectiori actu, reduci in actu similem, non per creationem alicujus novi luminis, nec per hoc quod idem numero lumen quod est in superiori, recipitur ab inferiori. Nec oportet esse aliquod medium deferens virtutem agentis: quia in eis falso imaginatur quis distantiam sitalem; sed quod est in corporibus sitas, hoc est in spiritualibus ordo, secundum Augustinum.

Ad septimum dicendum, quod perfectio hic dicitur illud ad quod terminatur motus illuminationis; non autem perfectio gloriae vel naturae.

Ad octavum dicendum, quod istae tres actiones quandoque conjunguntur; et ideo non differunt nisi secundum rationem: quia omnis perfectio in hoc quod perficit, illuminat et purgat, et omnis illuminans purgat; sed non convertitur, ut patet praecipue in nostra hierarchia secundum Dionysium: non enim quamlibet purgationem sequitur luminis receptio, sed perfectam: et similiter non quamlibet illuminationem sequitur perfectio cognitionis, sed consummatam.

(1) *Al.* lumen, quod superveniens.

ARTICULUS III.

Utrum hierarchia angelica dividatur convenienter in tres hierarchias et novem ordines.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod inconvenienter dividatur angelica hierarchia in tres hierarchias, et in novem ordines. Aut enim illa divisio est per divisionem totius integralis in partes, vel generis in species. Primo modo non dividitur, quia definitio communis non conveniret partibus, sicut definitio domus non convenit parieti: nec item per modum generis, quia non omnes ordines aequaliter se habent ad participandum rationem hierarchiae. Ergo videtur quod nullo modo possit esse competens divisio.

2. Praeterea, quanto aliquid est propinquius uni primo, tanto est minoris multiplicationis. Sed hierarchia angelica media est inter nos et Deum, ut in 4 cap. caelest. Hier. dicitur. Ergo cum hominum sit tantum una hierarchia, videtur quod Angelorum non sint tres hierarchiae.

3. Praeterea, superius et inferius in Angelis non est secundum diversam proportionem et receptionem divinorum. Sed ordines se habent sicut superius et inferius. Ergo videtur quod sit in eis diversa proportio ad receptionem divinorum. Sed similiter (1) hierarchiae se habent secundum superius et inferius. Ergo videtur quod eadem sit ratio distinguendi ordines et hierarchias.

4. Praeterea, ratio hierarchiae consistit in ordine potestatis. Sed potestates determinantur per actus. Cum ergo ratio hierarchica sit triplex, ut dictum est, videtur quod sint tantum tres ordines caelestis hierarchiae.

5. Praeterea, ecclesiastica hierarchia exemplata est a caelesti, secundum Dionysium (cap. 1 cael. Hierar.). Sed in ecclesiastica hierarchia, secundum eundem, sunt tantum tres ordines. Ergo videtur quod similiter in caelesti.

6. Praeterea, unitas ordinis est, ut in littera dicitur, ex hoc quod multi spiritus conveniunt in uno numere gratiae. Sed dona Spiritus sancti sunt septem, ut habetur Isa. 11. Ergo videtur quod sunt tantum septem ordines Angelorum.

7. Praeterea, videtur esse diversitas in distinctione hierarchiarum secundum Gregorium et Dionysium: quia Dionysius ponit virtutes medium ordinem secundae hierarchiae, et Principatus primum tertiae hierarchiae, Gregorius autem e converso: et quaeritur ratio hujus.

Solutio. Respondeo dicendum, quod in Angelis invenitur triplex distinctio: una est hierarchiarum ad invicem; secunda est ordinum in eadem hierarchia; tertia est personarum ejusdem ordinis: et quaelibet illarum sumitur secundum diversam proportionem ad receptionem divini luminis. Diversitas enim hierarchiarum est secundum diversum modum recipiendi divinas illuminationes; diversitas vero ordinum est secundum diversos actus quos divinum lumen perficit secundum perfectius et minus perfectum; diversitas vero personarum unius ordinis est secundum diversam virtutem in executione actus minus vel magis efficaci: verbi gratia: nostra hierarchia distinguitur ab angelica in hoc quod nostra

(1) *Al.* et similiter.

perficitur (1) divino lumine velato per similitudines sensibiles tam in sacramentis quam in metaphoris Scripturarum; sed angelica perficitur lumine simplici et absoluto: et cum dictus modus sit communis omnibus qui sunt in nostra hierarchia, tamen eorum sunt diversi actus, secundum quos diversi ordines distinguuntur. Alius enim est actus sacerdotum et diaconorum; et in exercitio ejuslibet horum actuum quidam sunt aliis magis idonei. Angeli autem omnes, quamvis in hoc modo conveniant quod sine inquisitionis discursu et sine velamine figurarum, divinum lumen recipiunt; tamen differunt in hoc quod quidam eorum recipiunt in majori universalitate quam alii; unde superiores dicuntur habere scientiam magis universalem, ut dictum est. Hoc autem non potest nisi tripliciter variari. Aut enim cognitionem divinorum effectuum recipiunt in ipsa causa prima universali; et hic modus est proprius primae hierarchiae, quae est proportionata ad recipiendum illuminationes in ipso fulgore divini luminis; et propter hoc dicuntur circa Deum esse, ut omnes ordines ejus denominentur ab operatione circa Deum. Aut cognoscunt res in universalibus rerum rationibus; et hic est modus secundae hierarchiae: et ideo Angelorum hujus hierarchiae est accipere perfectionem cognitionis per illuminationem primae hierarchiae, in qua sunt formae maxime universales; et propter hoc ordines hujus hierarchiae non denominantur ab operibus circa Deum, sed nominibus pertinentibus ad potestatem operandi in res, in quantum formae per quas cognoscunt, sunt operative ad minus respectu effectuum, in quibus Deo ministrant: et quia istae formae sunt universales, nominantur a potestate non limitata vel determinata ad aliquid vel ad aliquos. Aut cognoscunt res in propriis rationibus: et hic est modus ultimae hierarchiae, in qua sunt formae particularis et proportionatae ut ab eis recipiantur in intellectus nostros: propter quod dicuntur Angeli hierarchiae tertiae accipere divinum lumen, secundum convenientiam hierarchiae nostrae; et inde est quod ordines tertiae hierarchiae denominantur ab actibus limitatis circa unum hominem, vel unam provinciam. Hujus autem simile potest videri in terrenis principatibus: quia ministrorum qui sunt sub uno Rege, quidam operantur immediate circa personam Regis, quasi cubicularii et consilarii et assessores; et hoc competit primae hierarchiae respectu Dei. Quidam vero habent officia ad regimen regni in communi, non deputati huic vel illi provinciae, ut domini regalis curiae, et principes militiae, et iudices curiae, et hujusmodi: et his (2) similes sunt Angeli secundae hierarchiae. Quidam vero praeposuntur ad regimen alicujus partis regni, ut praepositi et balivi, et hujusmodi officiales minore: et his similes sunt ordines tertiae hierarchiae. Et sic patet definitio trium hierarchiarum.

Ordinum autem primae hierarchiae sic potest accipi numerus et distinctio, secundum tres actus fructuosis quibus anima Deo fruatur: quorum unus est comprehendere vel tenere, quo perficitur memoria; et secundum hoc accipitur ordo Thronorum, quia in eis sedet Deus et quiescit, dum eos in se quiescere facit. Alius actus est videre, quo perfici-

tur intellectiva; et secundum hoc accipitur ordo Cherubim, qui interpretatur plenitudo scientiae. Alius actus est amare, quo perficitur voluntas, et secundum hoc accipitur ordo Seraphim, qui interpretatur ardens vel incensens; et quia in hoc actu est completissima unio ad Deum, ex eo quod amor facit interiora amanti penetrari; ideo ordo Seraphim est primus; secundus Cherubim, propter unitatem assimilationis, in qua completur scientia in actu; tertius est Thronorum, quia in sessione importatur unio secundum contactum solum.

Ordinum vero secundae hierarchiae sic potest accipi divisio et numerus: quia regimen alicujus communitatis est secundum hoc quod ordinate et pacifice bonum commune dispensatur. Hic autem ordo pacis disponitur tribus: scilicet alio sententiae quid unicuique debeat; et ad hoc est ordo Potestatum, unde dicuntur arcere aereas potestates; et hic non est ultimus finis, sed quietem et utilitatem bonorum dispensare, sicut potestas saecularis suspendit latronem ad pacem civitatis. Sed sententia debet esse efficax et recta: sed ad hoc ut sit efficax, indiget aliquo adjuvante et propugnante, ut nihil sit impossibile exequi quod per sententiam determinatur; et ad hoc est ordo Virtutum, quae attingunt ultimum in operandis omnibus difficultibus pertinentibus ad ministeria divina; et ideo attribuitur eis miracula facere: quia obviare legibus naturae, est arduissimum. Ad hoc autem quod sit recta, indiget aliquo dirigente et imperante; et ad hoc ordo Dominationum est, ad quem pertinet dirigere in omnibus ministeriis divinis, sicut architector in mechanicis, qui etiam est praecipuus; et ideo hic ordo est primus secundae hierarchiae, quia ab ipso dirigitur et imperatur quidquid in ministeriis divinis per Angelos agitur; et secundus est ordo Virtutum, a quibus actus Potestatum efficaciam habet, sicut et leges saeculares oportet esse armatas, ut habeant vim coactivam.

Ordinum autem tertiae hierarchiae sic numerus et ordo accipitur: quia cum habeant potestatem limitatam, oportet quod actus eorum vel limitentur ad unam provinciam, vel ad unum hominem. Si ad unam provinciam, sic est ordo Principatum, ut Princeps Persarum, qui praerit Persis, de quo habetur Daniel. 10. Si autem limitatur ad unum hominem, aut est de his quae pertinent ad ipsum tantum; et sic est ordo Angelorum, unde dicuntur minima nuntiare, quorum est etiam singulos custodire: aut de his quae pertinent ad bonum multorum, quae explentur per actum unius singularis personae; et ad hoc est ordo Archangelorum, sicut Gabriel qui nuntiavit nativitatem Christi, et Joannis Baptistae; et ideo nomen eorum compositum est ex duobus ordinibus extremis: dicuntur enim Archangeli, quasi principes Angeli: et propter hoc etiam dicuntur majora nuntiare, quia bonum gentis est divinius quam bonum unius hominis, secundum Philosophum (in 1 Ethic. cap. 1). Numerus autem eorum qui sunt in unoquoque ordine, ignotus est nobis.

Ad primum ergo dicendum, quod divisio hierarchiae in ordines est totius potestativi in partes potentiales, sicut anima dividitur in suas potentias: et hoc totum est quasi medium inter totum universale et integrale. Universale enim est secundum essentiam et completam virtutem in qualibet sua parte, unde de omnibus aequaliter praedicitur; sed

(1) *Al.* in divino.

(2) *Al.* de cael. et his.

integrale nec est secundum essentiam nec secundum virtutem totam in unaquaque suarum partium, et ideo nullo modo de parte praedicatur; sed totum potentiale adest quidem secundum essentiam cuilibet parti, sed secundum completam virtutem est in parte suprema, quia semper superior potentia habet in se completus ea quae sunt inferioris; et ista est comparatio hierarchiae ad ordines.

Ad secundum dicendum, quod omnes homines sunt unius speciei; et ideo in omnibus est unus modus communis recipiendi divinas illuminationes, et propter hoc omnium est hierarchia una. Sed Angeli sunt diversarum specierum; et propter hoc in diversis hierarchiis ordinantur secundum diversum modum receptionis, ut dictum est. Sed verum est quod quaelibet natura in Angelis est magis una et simplex quam natura humana, quae est ultima natura intellectualis.

Et per hoc patet responsio ad tertium: quia sicut humanae hierarchiae sunt tres ordines, secundum Dionysium (de caelest. Hier., cap. 3), ita et cuilibet caelestis; unde secundum tres hierarchias sunt novem ordines, ut sic in omnibus Trinitatis similitudo reliceat, secundum principium, medium et finem.

Ad quartum dicendum, quod in nostra hierarchia distinguuntur ordines secundum tres actiones hierarchicas: quia ministrorum est purgare, sacerdotum illuminare simul et purgare; sed Episcoporum perficere. Talis autem distinctio non potest esse in caelesti hierarchia: quia minimus ordo Angelorum est superior supremo ordine nostrae hierarchiae; unde potest et perficere et illuminare et purgare.

Ad quintum dicendum, quod diversitas proportionum potest sumi multipliciter; aut secundum diversum genus proportionis, sicut duplum et sesquialterum; quorum primum est multiplex, secundum superparticulare: alia est enim genere proportio quatuor ad duo, quoniam dupla; et trium ad duo, quoniam sesquialtera: aut secundum diversas species ejusdem generis, sicut duplum et triplum; quorum est unum genus proportionis, scilicet multiplex: aut secundum diversos numeros in eadem specie proportionis, ut quatuor ad duo, et sex ad tria: et prima diversitas competit distinctioni hierarchiarum, secunda distinctioni ordinum, tertia distinctioni personarum unius ordinis.

Ad sextum dicendum, quod dona secundum quae distinguuntur ordines, sunt dona perficientia in actibus hierarchicis, et haec variantur, ut dictum est: dona autem (1) et virtutes perficiunt ad actus personales; et ideo secundum ea ordines non distinguuntur.

Ad septimum dicendum, quod ordinatio Dionysii est rationalior: quia ipse distinguit secundam hierarchiam a tertia secundum universale et particulare, non limitatum et limitatum: et ideo Virtutes ponit in secunda, et Principatus in tertia. Gregorius autem non multum intendit ordinare, sed numerare. Nihilominus ista ordinatio potest sumi secundum actus exteriores et secundum conformitatem ad nostram hierarchiam: et quia in nostra hierarchia habentes praelationem sunt super personas privatas, ideo in secunda hierarchia

(1) For'e dona autem Spiritus sancti perficiunt etc.

chia ordinat illos quorum nomina important officium praelationis, scilicet Dominationes, Principatus, et Potestates: in tertia autem ordines quorum actus sunt etiam personarum privatarum; ut mirabilia facere, quae est Virtutum; et nuntiare magna, quod est Archangelorum; et nuntiare parva, quod est Angelorum.

ARTICULUS IV.

Utrum nomina Angelorum convenienter distinguantur.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quod nomina Angelorum non convenienter distinguantur. Nomen enim totius non debet parti imponi. Sed ordo est pars hierarchiae. Cum ergo hierarchia sit idem quod sacer principatus, ut dictum est, videtur quod nullus ordo Principatus debeat dici.

2. Praeterea, nomen totius non debet imponi alicui ordini illius naturae. Sed omnes caelestes spiritus Angeli vocantur. Ergo videtur quod ultimus ordo Angelorum non debeat nomine Angelorum vocari.

3. Praeterea, illud quod est superioris ordinis, non necessario invenitur in inferiori, quamvis e contrario. Sed nomina respondent rebus. Cum ergo omnes Angeli dicantur caelestes virtutes secundum Dionysium (cap. 11 caelest. Hier.), videtur quod hoc nomine non debeat nominari medius ordo secundae hierarchiae: quia nomina superiorum non sunt inferiorum.

4. Praeterea, omnis virtus est media inter essentiam et operationem. Sed nullus ordo vocatur in Angelis nomine essentiae vel operationis. Ergo nec etiam nomine Virtutis.

5. Praeterea, per nomina ordinum devenimus in proprietates eorum, secundum Dionysium (lib. cit., cap. 6). Sed nulli Angelo convenit per caritatem inflammare, nec in voluntatem imprimere: quia hoc solius Dei est. Ergo videtur quod inconvenienter dicantur Seraphim incendentes.

6. Praeterea, ardere caritate, et videre Deum, et tenere ipsum, sunt de substantia beatitudinis. Sed omnes Angeli sunt beati. Ergo nulli ordines debent ab his actibus nominari.

7. Praeterea, quaeritur, quomodo differant haec tria, *Seraph*, *Seraphim*, et *Seraphim*; et *Cherub*, *Cherubin*, et *Cherubim*.

Solutio. Respondeo dicendum, quod circa nominationes ordinum attendendum est, quod sicut unusquisque ordo est altior, ita etiam a perfectiori nominatur: et quamvis ea quae sunt superiorum, participantur quodammodo ab inferioribus et e contrario; non tamen debent esse confusa nomina, sed distincta. Ad hoc enim quod aliquod nomen nominet proprie aliquam rem, duo requiruntur: scilicet quod hoc quod significatur per nomen, habeatur perfecte secundum completum actum, et ut sit ultima perfectio eius: et quia omnis denominatio est a forma, quae dat esse et est principium operationis; ideo Angeli denominantur ab eo quod est in eis loco formae, tanquam a digniori. Verbi gratia, in homine est quaedam participatio intellectus: et quia non habet plenum actum intellectus, ut sine inquisitione et imaginatione intelligere possit, ideo in ordine intellectualium non ponitur. Similiter etiam quamvis sensum habeat secundum comple-

tissimam operationem respectu omnium animalium: quia tamen sentire non est secundum ultimam perfectionem ejus, non ponitur in ordine sensitivorum, sed in ordine rationalium: quia rationis actum plene habet, et est actus ejus in quantum est homo. Secundum hoc ergo dico, quod donum superiorum est in inferioribus secundum quaedam participationem, non secundum completum actum: et ideo ab eo non possunt denominari: e contrario vero dona inferiorum sunt in superioribus eminentius; sed in illis actibus non est ultimum complementum eorum, unde ab his non denominantur sicut proprio nomine: et inde est quod dicuntur sibi in denominationibus cedere, ut scilicet superior ordo ab excellentiori actu proprium nomen sortiatur.

Ad primum ergo dicendum, quod Principatus communiter sumptus ad cuilibet praelationis officium, intelligitur nomine hierarchiae; sed Principatus specialiter sumptus ad regimen determinatae provinciae, est nomen unius specialis ordinis.

Ad secundum dicendum, quod nomen Angeli designat manifestationem, cum Angelus nuntius dicitur: esse enim manifestativum simpliciter convenit omnibus ordinibus, in quantum scilicet secundum descensum ordinum, lumen intellectuale est in eis minus simplex et magis proportionatum intellectui sequentium; et ideo dicit Dionysius (in 10 cap. cael. Hier.) quod semper inferior Angelus manifestat superiorem omnibus sub se ordinatis; et ideo esse manifestativum omnium superiorum respectu nostri est ultimi ordinis: propter quod ultimum ordinem, Angelorum nomine significamus, aliis ordinibus nominatis ab his quae designant excellentiorem modum nuntiandi vel manifestandi; et per hunc modum Angelus est nomen naturae, quia conditionem naturae exprimit. Sed si nuntiare sumatur secundum exterius ministerium quod exercent, sic Angelus est nomen officii, non naturae, ut dicit Gregorius (1).

Ad tertium dicendum, quod nomen Virtutum, secundum quod nominat specialem ordinem, sumitur a speciali dono vel actu, quod est exequi et perficere quidquid est arduum et difficillimum in ministeriis divinis; sed secundum quod convenit omnibus caelestibus spiritibus, sumitur a virtute sequente naturam.

Ad quartum dicendum, quod Angelorum nomina quaedam sunt communia omnibus ordinibus, quaedam autem propria determinatorum ordinum. Communitum autem quaedam sumuntur ab essentia vel aliqua conditione naturali, ut quod dicuntur caelestes essentiae, et Angeli et spiritus et divinae mentes et divini intellectus et caelestes animi; quaedam vero a virtute, ut quod dicuntur caelestes virtutes; quaedam vero ab operatione, ut quod dicuntur Angeli; sed nomina specialium ordinum sumuntur a donis superadditis et officiis consequentibus dona; et ideo nomina specialium ordinum magis possunt aequivoari cum nominibus generalibus quae sumuntur a virtute et ab operatione, quae essentiae superadduntur, quam cum illis quae sumuntur a natura, quae non superadditur sed subterminatur.

Ad quintum dicendum, quod Seraphim non dicuntur incendentes quasi habitum caritatis influant;

sed quia illuminant de his quae ad amorem caritatis pertinent.

Ad sextum dicendum, quod nomina superiorum ordinum non sumuntur simpliciter ab actibus fructuosis, sed ab excellentia eorum quae tantum in superioribus inveniuntur; quamvis fructio communis sit omnibus: non enim dicuntur (1) amantes sed ardentes, in quo consummatio caritatis exprimitur: similiter Cherubim non dicuntur simpliciter videntes vel scientes, sed pleni scientia. Unde per istum modum scientiam habere non est commune omnibus, quamvis scientia vel visio omnibus sit communis: et propter hoc non possunt omnes dici Cherubim, ut dicit Dionysius (in 12 cap. caelest. Hierarch.).

Ad septimum dicendum, quod nomina ista desinentia in *im*, ut *Cherubin*, *Seraphim*, sunt neutri generis, pluralis numeri, et ponuntur pro toto collegio unius ordinis. Desinentia autem in *im*, sunt masculini generis, et pluralis numeri, et ponuntur pro pluribus personis unius ordinis. Sed *Cherub* et *Seraph* sunt masculini generis et singularis numeri, et significant unam personam illius ordinis (2).

ARTICULUS V.

Utrum omnes Angeli unius ordinis sint aequales.

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quod omnes Angeli unius ordinis sint aequales. Major enim est convenientia eorum qui sunt unius ordinis, quam eorum qui sunt unius hierarchiae. Sed Dionysius frequenter vocat aequipotentes eos qui sunt unius hierarchiae. Ergo videtur multo fortius quod illi qui sunt unius ordinis, sint aequales.

2. Praeterea, quaecumque se habent sicut superius et inferius, sunt in diverso gradu vel ordine ordinati. Sed quicumque in Angelis sunt aequales, se habent sicut superius et inferius. Ergo videtur quod sint diversorum ordinum. Ergo si aliqui sint unius ordinis, videtur quod sint aequales.

3. Praeterea, dignitas Angelorum est secundum dona percepta. Sed illi qui sunt unius ordinis, perficiuntur uno dono, ut habetur ex definitione ordinis in littera posita. Ergo videtur quod sint aequales.

4. Praeterea, quanto aliquid immediatus conjungitur alteri, tanto minus distat ab illo; sicut tria minus distat a duobus quam decem. Sed si Angeli qui sunt unius ordinis, essent inaequales, inferior Angelus unius ordinis magis (3) immediate se haberet ad primum Angelum inferioris ordinis quam ad superiorem sui ordinis. Ergo Angeli diversorum ordinum magis convenirent quam Angeli ejusdem ordinis: quod videtur absurdum. Ergo omnes Angeli unius ordinis sunt sibi immediati, ita quod se mutuo non excedunt.

Sed contra, ubicumque est primum, medium et ultimum, ibi est inaequalitas. Sed in Angelis unius ordinis est invenire primos, medios et ultimos, secundum Dionysium (in 10 cap. caelest. Hier.). Ergo Angeli unius ordinis non sunt aequales.

Praeterea, in Angelis est summa pulchritudo

(1) *Supple* Seraphim.

(2) *Consulte comment. in cap. 6 Isaiae, ubi paulo diversa legitur ur.*

(3) *Al. deest magis.*

(1) Homilia 34 super Evangelia (Ecclesiast. P. Nicolai).

post Deum. Sed in diversorum gradum consonantia ordinata consistit ratio pleuritidinis. Ergo videtur quod in Angelis etiam unius ordinis est huiusmodi gradum invenire.

Solutio. Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est, Angeli secundum diversitatem naturalium diversimode etiam in gratuitis perfecti sunt, secundum quae dona in ordinibus distinguuntur. Cum autem supra dictum sit, quod in una specie non sint plures Angeli, et species in Angelis non possint differre nisi secundum quod magis et minus habent de potentialitate et actu; oportet quod unius Angeli semper natura sit sublimior quam alterius: ideo non est accipere duos Angelos aequales in tota caelesti hierarchia.

Ad primum ergo dicendum, quod Angeli unius hierarchiae dicuntur aequipotentes, non simpliciter, sed secundum quid, scilicet quantum ad modum accipiendi illuminationes divinas, qui est proprius illi hierarchiae: et similiter Angeli unius ordinis sunt aequipotentes secundum convenientiam in actu illius ordinis, et non simpliciter.

Ad secundum dicendum, quod non quaelibet distinctio gradus facit distantiam ordinum, ut supra dictum est; sed illa quae est secundum diversos actus.

Ad tertium dicendum, quod quamvis omnium sit unum donum, non tamen aequaliter omnes illud participant, sed secundum magis et minus.

Ad quartum dicendum, quod sicut in naturalibus diversa quantitas et diversa intensio qualitatis non facit diversitatem in specie, sed est dispositio ad diversam speciem, in quantum unaquaque species requirit determinatam quantitatem dimensionis, ut dicitur in 2 de Anima (text. 41), et similiter ad speciem ignis requiritur determinata intensio caloris; unde possibile est ut aliqua minus distent in quantitate vel intensioe qualitatis, quae magis distat secundum speciem: ita etiam (1) in ordinibus Angelorum, si consideretur distantia secundum rationem quantitatis tantum, non est inconveniens quod infimus Angelus alicuius ordinis plus distet a supremo sui ordinis quam a supremo inferioris ordinis, a quo tamen differentia formali et secundum speciem magis distat, in quantum attingit rationem superioris ordinis, quam alius non consequitur: sicut si diceretur, quod frigidissimes vir minus distat a calidissima muliere quam a calidissimo viro, cum quo tamen magis convenit ratione sexus. Et hoc universaliter invenitur verum in omni re quae comparatur aliquam latitudinem diversorum graduum.

ARTICULUS VI.

Utrum omnes hierarchiae sint connexae.

Ad sextum sic proceditur. 1. Videtur quod non omnes hierarchiae sint connexae. Quorumcumque enim ratio consistit in distinctione, eorum non est aliqua connexio: quia connexio distinctioni opponitur. Sed ratio hierarchiae consistit in distinctione superioris et inferioris. Ergo earum non est connexio.

2. Praeterea, quae differunt in eo quod est maxime commune, non habent ulterius in quo con-

(1) *Al. additur est.*

nectantur: sicut quae specie differunt, genere conveniunt; et quae differunt generibus generalissimis, non univocantur in aliquo. Sed hierarchia est quid communissimum comprehendens sub se ordines et personas. Ergo diversae hierarchiae in nullo connectuntur.

5. Praeterea, in Angelis non est invenire nisi naturalia et gratuita. Sed in naturalibus non connectuntur, cum sint diversarum specierum: nec iterum in gratuitis, cum diversis numeribus gratiae diversi ordines perferantur. Ergo videtur quod (in nullo connectuntur.

4. Praeterea (1), ea quae non conjunguntur in aliquo uno termino communi, non videntur connexionem habere, sicut discreta. Sed hierarchiae et ordines non uniantur in aliquo uno termino communi, cum non sit unus ordo diversarum hierarchiarum, nec unus Angelus diversorum ordinum. Ergo videtur quod non sit aliqua eorum connexio. Sed contra est quod Dionysius dicit (in cap. 10 cael. Hier.) assignans connexionem ordinum et hierarchiarum.

Praeterea, dicit Commentator in 11 Metaph., quod ordo substantiarum separatarum sub Deo et ad invicem, est sicut plurium artium sub una arte communi; (unde scientiam Dei assimilat Metaphysicae, sub qua sunt omnes scientiae); et sicut plura officia ordinantur sub principe civitatis. Sed in omnibus his est aliqua connexio, secundum quod ad invicem dependent. Ergo videtur quod hierarchiarum caelestium et ordinum sit connexio.

Solutio. Respondeo dicendum, quod ordines angelicae hierarchiae omnes sunt connexi ad invicem, et etiam ordinibus nostrae hierarchiae, ut Dionysius tradit ubi supra. Haec autem connexio intelligenda est ad modum ordinis universi. Sicut enim universi partes ad invicem ordinate sunt, in quantum una alteram juvat ad consecutionem sui finis, et etiam ad ultimum bonum, quod est finis totius universi, ita etiam connexio hierarchiarum est et secundum relationem in unum finem ultimum, secundum quod omnis hierarchiae finis est unitas et similitudo ad Deum: et secundum ea quae sunt de essentia ipsius hierarchiae, scilicet secundum ordinem, scientiam, et actionem. Secundum ordinem quidem, in quantum in omnibus invenitur distinctio per primum, medium et ultimum: sicut enim angelica hierarchia, media est inter Deum et nos; ita etiam est accipere in ipsa hierarchia primam hierarchiam, et mediam et ultimam; et in unaquaque primum ordinem, medium et ultimum: in quorum unoquoque est accipere primos Angelos, medios et ultimos, et hoc a primo usque ad ultimum. Secundum scientiam vero, in quantum irradiatio divini luminis extenditur a primis usque ad ultimos, ut dicitur Job 23, 31: *Nunquid est numerus militum ejus, et super quem non surgit lumen ejus?* quod tamen non uniformiter ab omnibus recipitur; sed a superioribus in majori simplicitate, et ab inferioribus in minori. Secundum actionem autem, quia primi habent actionem hierarchicam in medijs, et medii in ultimis; et medii manifestant primos et ultimi medios eo modo qui supra expositus est: et

(1) *Aliae editiones quae vidimus omnes omittunt verba parent/thesis interpretata: quae tamen supplenda esse, tam sensus, tum responsio ad quartum quae infra habetur, indicant manifeste.*

sic secundum quatuor quae in definitione hierarchiae ponuntur, quadruplex ejus connexio assignatur.

Ad primum ergo dicendum, quod distinctio quae est de ratione hierarchiae, est ordinatorum ad invicem, et ad aliquod unum: et talis distinctio connexionem non excludit, sed ponit.

Ad secundum dicendum, quod plurium hierarchiarum est unus finis communis, et una communis perfectio et ratio: et ideo quae differunt in hierarchia, connectuntur in fine ultimo, et in communi ratione hierarchiae, et in lumine perficiente hierarchiam; sed ordines unius hierarchiae praeter hoc connectuntur in his quae sunt propria illius hierarchiae: et qui sunt unius ordinis, in propriis illius ordinis.

Ad tertium dicendum, quod Angeli perferuntur duplici lumine: lumine scilicet naturali, prout sunt intellectus quidam, et lumine gratuito perficiente ad actus hierarchicos: et utrumque lumen est unum in omnibus ex parte principii a quo est, et finis ad quem ordinantur; sed utrumque distinguitur et appropriatur diversis secundum diversam capacitatem recipientium; tamen distinctio ordinata est, et ipse ordo connexionem ponit: et ideo talis distinctio connexionem non excludit.

Ad quartum dicendum, quod invenitur in hierarchiis et in ordinibus quidam communis finis, non quod unus sit in diversis, sed in quantum invenitur in uno diversorum proprietates secundum convenientiam et secundum ordinem sapientiae divinae, quae finem primorum conjungit principiis secundorum, ut dicit Dionysius (in 7 cap. de div. Nom., circa finem). Et hoc patet discedenti per singulas hierarchias. Primus enim ordo primae hierarchiae quodammodo secundum maximum excessum accedit ad divinas proprietates: unde nominatur Seraphim ex proprietate ignis, qui maxime significat divinas proprietates, ut dicit Dionysius (in fin. cael. Hierar.). Ultimus vero ordo illius hierarchiae habet quamdam conglutinationem cum ordinibus secundae hierarchiae: unde et non denominatur tantum ab actu qui est circa Deum, sed et ab actu qui est in inferiora: et ideo dicitur Throni, in quantum Deus in eis sedet ut omnia iudicans. Similiter etiam in secunda hierarchia primus ordo, scilicet Dominationum, habet aliquid simile cum hierarchia prima, scilicet praeesse, et non exequi. Ita etiam primus ordo tertiae hierarchiae, scilicet Principatus, habet aliquid simile cum ordinibus secundae hierarchiae: unde et nomen ejus praetationem importat. Similiter etiam et summus ordo nostrae hierarchiae habet aliquid simile cum ultimo ordine caelestis hierarchiae; et ideo sacerdos vocatur Angelus; Malach. 2, 7: *Labis sacerdotis custodiet scientiam, et legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est.*

ARTICULUS VII.

Utrum distinctio ordinum sit a natura.

(1 p., quaest. 108, art. 4.)

Ad septimum sic proceditur. 1. Videtur quod distinctio ordinum non sit a natura, ita quod a creatione inceperit. Conformitas enim mentis ad Deum est per gratiam. Sed hierarchia est deiforme in quantum possibile est, similans. Ergo videtur

quod ordines hierarchiae non distinguantur nisi per gratiam.

2. Praeterea, secundum Dionysium (1) (cap. 7 cael. Hier.), per nomina ordinum ostenduntur proprietates eorum. Sed quaedam nomina ordinum expriment gratiam, praecipue nomen *Seraphim*, quod imponitur ab ardore caritatis. Ergo videtur quod distinctio ordinum sit per gratiam.

5. Praeterea, nostra hierarchia exemplata est a caelesti. Sed in nostra hierarchia non est distinctio ordinum per naturam, sed solum per gratiam sacramentalem, quae conferitur in sacramento ordinis. Ergo videtur quod nec in caelesti sit distinctio ordinum per naturam.

4. Praeterea, ad distinctionem ordinum requiritur gradus secundum actiones hierarchicas, ut unus alium purget, illuminet, et perficiat. Sed hoc non potest esse nisi per divinum lumen in eis receptum. Ergo videtur quod ante collationem gratiae, nulla fuerit ordinum distinctio per naturam.

Sed contra est quod dicitur in definitione ordinis in littera posita, quod ordo est multitudo caelestium spirituum qui conveniunt in naturalibus datis, et in muneribus gratiae. Ergo videtur quod etiam per naturam sit distinctio ordinum.

Praeterea, ubicumque est diversitas gradus secundum superius et inferius, ibi est diversus ordo. Sed a principio creationis ante infusionem gratiae, si in gratia creati non sunt, fuit in eis gradus superior et inferior, secundum quod quidam erant subtilioris essentiae, et perspicacioris intelligentiae, ut supra dictum est. Ergo videtur quod a principio creationis fuerint in eis ordines distincti.

Solutio. Respondeo dicendum, quod donum gratiae est perfectivum naturae; et ideo distinctio ordinum est per diversum donum gratuitum sicut per principium formale, et per diversum donum naturale sicut per principium quasi materiale et dispositivum: unde definitio ordinis utrumque complectitur, comprehendens principia materialia et formalia. Sic ergo quodammodo a principio creationis fuit distinctio ordinum, non tamen secundum ultimum complementum.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam in natura angelica est quaedam deiformitas, secundum quod prima et nobilior est inter naturas creatas, et magis accedens ad similitudinem divinam, secundum proprietates naturales; sed completa deiformitas est per dona gratuita.

Ad secundum dicendum, quod in Angelis ante infusionem gratiae erant etiam dilectio et cognitio naturalis, a cuius ardore et plenitudine possent dici Cherubim et Seraphim, quamvis non secundum completam rationem.

Ad tertium dicendum, quod homines nostrae hierarchiae, omnes sunt unius speciei et naturae formaliter: unde tota diversitas individuum in eadem specie causatur ex principijs materialibus: et ideo secundum naturam non est distinctio ordinis in nobis, sed secundum potestatem gratis concessam. Nec oportet quod in omnibus nostra hierarchia cum caelesti conveniat, etsi eam secundum modum suum imitetur.

Ad quartum dicendum, quod si Angeli habe-

(1) Quod subiungitur tum hic tum sequenti argumento, partim sumitur ex cap. 7 de caelesti Hierarch., partim ex lib. de eccles. Hier. cap. 3 (Ex edit. P. Nicotai).

rent naturalia tantum, adhuc lumen unius excederet lumen alterius; et ita posset esse aliqua illuminatio et perfectio, sed non complete.

ARTICULUS VIII.

Utrum homines assumantur ad ordines Angelorum.
(1 p., quaest. 108, art. 8.)

Ad octavum sic proceditur. 1. Videtur quod homines nunquam ad ordines Angelorum assumantur. Quia, secundum Dionysium (4 cap. caelest. Hierarch.), distinguuntur quatuor gradus rerum, scilicet intellectualium, in quo comprehenduntur Angeli; rationalium, in quo sunt homines; sensibilibus, in quo sunt bruta animalia; et existentium, in quo sunt res insensibiles. Sed sensitiva nunquam possunt pertingere ad gradum rationalium. Ergo rationalia nunquam possunt pertingere ad gradum intellectualium; et ita homines non assumuntur ad ordines Angelorum.

2. Praeterea, plus distat natura hominis a natura Angelorum, et praecipue superiorum, quam natura unius Angeli a natura alterius. Sed Angelus inferioris naturae non fuit capax illius domi per quod superiores ordinantur in suo ordine; nec brevis Angelus unius ordinis potest pertingere ad superiorum ordinem. Ergo videtur quod nec homines ad ordines Angelorum assumantur.

3. Praeterea, quantumcumque intellectus perficiatur lumine gratiae vel gloriae, semper oportet quod intelligat sub lumine naturali: quia gratia non tollit naturam, sed perficit. Sed lumen naturale in nobis est obumbratum respectu luminis naturalis Angeli. Ergo homo semper magis obscure videbit quam Angelus. Sed tota substantia gloriae est in visione. Ergo videtur quod homo nunquam pertingat ad gloriam Angelorum.

4. Praeterea, quaecumque differunt in hierarchia, differunt etiam in ordine. Sed Angeli et homines differunt in hierarchia. Ergo videtur quod etiam in ordine; et ita homines non assumantur ad ordines Angelorum.

5. Praeterea, quicumque est in ordine aliquo, habet actum illius ordinis. Sed actus alicuius ordinis est custodire homines et mitti in ministerium, quod non convenit animabus sanctis. Ergo videtur quod homines ad ordines Angelorum non assumantur.

Sed contra est quod Dominus dixit Matth. 22, 50: *quod erunt sicut Angeli Dei in caelo.* Dionysius etiam dicit (in cap. 1 de divin. Nomin.), quod homines Angelorum gloriam sortiuntur. Gregorius etiam dicit (1) in homilia de centum ovibus, quod homines secundum diversitatem meritorum ad diversos ordines transferuntur.

Solutio. Respondendo dicendum, quod circa hoc est triplex positio. Quidam enim (2) Commentator graecus episcopus Eustratius nomine, dicit in commento super 6 Ethic. Aristotelis, quod nullus tantum animae suae profectum sperare potest ut ad operationem intellectuum separatorum pertingat; et

(1) Nimirum homil. 54 in Evang. ubi ovium parabolam explicat (Ex edit. P. Nicolai).

(2) Cuius mentio specialis apud Gesnerum in Bibliotheca sua; etis commentaria tantum eius in 2 Analyticorum posteriorum librum recensent, quia forte alia exiderunt. Fuit autem Nicenus Metropolitae longe alius ab Eustatio Antiocheno (Ex edit. P. Nicolai).

secundum hoc, hominum qui in gloriam assumuntur, esset unus ordo decimus, inferior novem ordinibus Angelorum. Sed haec positio est contraria dictis sanctorum, et videtur sapere haeresim, cum etiam beata Virgo super choros Angelorum exaltata sit: nisi forte dictum Commentatoris intelligatur quantum ad naturalem operationem, inquantum scilicet ex naturalibus perungere potest.

Alia positio est, quod hominum quidam assumuntur ad ordines Angelorum. Illi vero faciunt unum ordinem decimum; et sic impletur similitudo de decima drachma perdita, quae ponitur Lucae 15. Sed hoc diversimode assignatur. Quidam enim dicunt, quod solum virgines ad hos ordines assumuntur, eo quod cognata est Angelis virginitas, ut dicit Hieronymus (1); alii vero electi decimum ordinem constituunt. Sed hoc non est verum, cum multi non virgines, ut Petrus et Magdalena, multis etiam virginibus eminentiores sint. Unde alii dicunt, quod perfecti assumuntur ad ordines Angelorum; sed illi qui sunt imperfectorum meritorum, decimum ordinem consummabunt. Sed cum ex hominibus et Angelis futura sit una Ecclesia et una hierarchia, non est probabile quod numerus ordinum qui caelestis hierarchiae competit, per tria tera disinctus, ut ipse numerus ordinum exprimat Trinitatis increatae vestigium, per homines augeatur.

Unde tertia positio plus mihi placet, quae etiam dictis sanctorum magis consonat, scilicet quod omnes electi assumantur ad ordines Angelorum, quidam ad superiores, quidam ad inferiores, quidam ad medios pro diversitate suorum meritorum; sed beata Virgo Maria super omnes. Sed utrum assumantur tot de hominibus quot eeciderunt Angeli, vel quot perstiterunt, vel quot fuerunt utrique, vel plures vel pauciores: ille scit cui soli cognitus est numerus electorum, in superna felicitate laeandis (2).

Ad primum ergo dicendum, quod plus distat ratio a sensu quam intellectus a ratione: quia sensus et ratio non communicant in uno objecto; cum sensus apprehendat intentiones rerum cum conditionibus materiae; ratio autem et intellectus intentiones a conditionibus materiae separatas; unde in objecto conveniunt; differunt autem in modo: quia in cognitionem veritatis ratio inquirendo pervenit, quam intellectus simpliciter intuitu videt; unde ratio ad intellectum terminatur; unde etiam in demonstrationibus certitudo est per resolutionem ad prima principia, quorum est intellectus: et ideo non est inconveniens, si homines in sui ultimo gradu ad gradum intellectualium pertingunt.

Ad secundum dicendum, quod meritum hominis est efficaciae quam meritum Angeli: tum propter difficultatem, quae est occasio maioris conatus: tum etiam propter continuum augmentum gratiae, quod potest esse in homine, ut de virtute in virtutem proficiat, cum homo sit diutius victor quam Angelus fuerit: tum etiam inquantum merita nostra

(1) Scilicet in serm. de Assumpt. cuius initium est. *Cogitis me, o Paula et Eustochium.* Sed Sophronii potius esse quam Hieronymi, passim creditur, et notatur ibidem. Sententiam eandem porro habet expressa Chrysologus, explicans cur Angelus a Deo ad Virginem sit missus propter incarnationem nuntiandam, serm. 145 qui de Annotatiōe inscribitur: *Bene Angelus ad virginem: quia semper Angelus est cognata virginitas* (Ex edit. P. Nicolai).

(2) Et in collecta quadam pro vivis et defunctis dicitur (Ex edit. P. Nicolai).

efficaciam habent ex merito Christi, cuius gratia est quodammodo infinita: *Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahae*, Hebr. 2, 10, et ideo magis possunt homines virtute meriti transferri in gradum aliorum naturae quam etiam Angeli.

Ad tertium dicendum, quod in homine naturalis actio nunquam potest attingere ad aequalitatem Angelorum; sed lumen gloriae superabundans omnem umbram evacuat, non quidem tollendo naturam, sed perficiendo lumen intellectuale, quod secundum naturam in nobis defectively participatur (1).

Ad quartum dicendum, quod secundum Dionysium (de cael. Hier. cap. 1, et de eccles. Hier. cap. 1, et 4), sicut se habet nostra hierarchia vel Ecclesia ad caelestem, ita hierarchia veteris legis ad nostram; unde sicut vetus hierarchia erat via in nostram et significabat eam, et propter hoc, veniente nova, vetus assumpta est in illam et ad ordines ejus, ita etiam nostra hierarchia est via in caelestem, et signum ejus; unde in patria non erit

(1) Al. percipiatur.

DISTINCTIO X.

An omnes spiritus caelestes mittantur, et ponit duas opiniones, et auctoritates quibus innituntur.

Hoc etiam investigandum est, utrum omnes illi caelestes spiritus ad exteriora nuntianda mittantur. Quidam putant, aliquos in illa multitudo esse qui foras pro officio exeunt, alios qui semper intus assistant, sicut scriptum est in Daniel. (8, 10): *Milia milium ministrabant ei, et decies centena milia assistebant ei.* Item Dionysius (1) in Hierarchia, quae sacer principatus dicitur, de praelatione spirituum ait: *(cap. 7):* *Superiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt, quoniam ea quae praecedunt, usum exterioris officii nunquam habent. His auctoritatibus innituntur qui Angelos mitti nisi inferiores indicantur. Quibus obicitur quod Isaias (cap. 6, 6) ait: Volavit ad me unus de Seraphinis: qui ordo superior est et excellentiore. Ideoque si de illo ordine mittuntur, non est ambigendum quin etiam et de aliis mittantur. Apostolus quoque ait (Hebr. 1, 14): Omnes sunt ministratores spiritus, in ministerium missi. Hi testimonio asserunt quidam, Angelos mitti. Nec debet indignum videri si etiam superiores mittantur, cum et ille qui creator est omnium, ad haec inferiora descenderit.*

Quod si omnes mittantur, cur unus tantum ordo nomine Angelorum censetur.

Hic oritur questio. Si omnes mittantur et nuntii Dei existant, quare unus tantum inter novem ordines Angelorum nomine censetur? Ad quod quidam dicunt omnes quidem mitti; sed alios sapientis et quasi ex officio iuncto, qui proprie Angeli vel Archangeli nominantur; alios vero ratius mitti, scilicet majores causa extra communem dispensationem obtenta: qui cum Angelorum ministerium suscipiunt, etiam nomen assumunt. Unde in Psalm. (105, 4): *Qui facit Angelos suos spiritus:* quia illi qui natura spiritus sunt, aliquando Angeli, id est nuntii, fiunt.

Putant quidam, Michaelē, Gabrielem et Raphaelē de superiori ordine jusse, et sunt haec nomina spirituum, non ordinum.

Et putant quidam, Michaelē, Gabrielem et Raphaelē

(1) Immo potius Gregorius, qui postquam hom. 54 in Evang. ut ex Dionysio Aroepagita (quem antiquum et venerabilem Patrem vocat) praemisit quod ex minorum Angelorum agminibus Patrem ad explendum ministerium visibiliter mittitur, cum ad humana solata venisset: subdit: *Nam superiora illa agmina etc.* Hoc et S. Thomas notat infra in expositione Textus (Ex edit. P. Nicolai).

alia hierarchia hominum et Angelorum, sed una et eadem, et homines in ordines Angelorum distribuantur.

Ad quintum dicendum, quod actus Angelorum in nos consequitur ordines Angelorum magis quantum ad gradum naturae (quia angelica natura medium est inter Deum et nos) quam secundum essentialia proprietates ordinis. Ideo sicut animae damnatorum non dantur nobis in exercitum, ita nec animae sanctorum in custodiam, quia hoc non competit eis secundum gradum naturae suae.

Expositio textus.

Unde Dionysius tres ordines Angelorum esse tradit. Sciendum, quod Magister in verbis sequentibus partim accipit sententiam Dionysii, scilicet quantum ad numerum ordinum, partim sententiam Gregorii quantum ad eorum dispositionem: quia secundum Dionysium Principatus sunt de inferioribus et Virtutes de mediis; secundum Gregorium e converso. Sed ordo Dionysii est secundum quod ipse prius enumeravit, incipiens ab inferioribus, ibi: *Angelos, Archangelos etc.*

de superiori ordine fuisse. Michael interpretatur, Quis ut Deus, Gabriel, fortitudo Dei, Raphael, medicina Dei. Nec sunt ista nomina ordinum, sed spirituum. Et dicunt quidam, singulum horum, unus proprie ac singulariter spiritus esse nomen. Alii vero non unus singulariter et determinate, sed nunc hujus, nunc illius esse nomen secundum qualitatem eorum ad quae nuntianda vel gerenda mittantur. Sicut et daemones quaedam nomina sunt quae quidam putant unius esse propria, alii vero pluribus communia. Diabolus quippe qui graece ita vocatur, et criminator interpretatur vel deorsum fluens, Hebraice dicitur שָׂטָן id est adversarius: dicitur et יָצָן id est apostata et absque jugo; dicitur etiam אֲבִיר id est additamentum eorum; et alia plura reperies nomina quae vel unius spiritus sunt propria, vel pluribus communia.

Quomodo determinent praemissas auctoritates quae videntur adversari, qui dicunt, omnes Angelos mitti.

Qui autem omnes Angelos mitti asserunt, praemissas auctoritates, Danielis scilicet et Dionysii, ita determinant. Dicuntur superiora agmina Deo assistere et ab intimis nunquam recedere, non quia aliquando mittantur, sed quia rarissime ad exteriora prodeunt: neque tunc ab intimis recedunt, sed Dei praesentiae et contemplationis semper assistunt. Quod etiam faciunt qui frequenter mittuntur.

Quos alii dicunt mitti et quos dicunt non mitti, cum determinatione auctoritatum quae videntur sibi adversari.

Alii vero dicunt tres ordines supremos, scilicet Seraphim, Cherubim et Thronos ita creatori Deo assistere quod ad exteriora non exeant. Inferiores autem tres ad exteriora mitti. Tres vero medios inter utrosque consistere non modo dignitate vel loco, sed etiam officio: quia praecceptum divinum a superioribus accipiunt, et deferunt ad inferiores. Ideoque cum supremi mediis et mediis imis atque hi hominibus praecceptum Dei nuntiant; merito omnes Angelos nominari dicunt. Et ob id forte Apostolus dicit (Hebr. 1) omnes spiritus administratores esse Filii; et mitti in ministerium. Vel per omnes, non singulos ordines, sed de inferioribus ordinibus singulos Angelos complexus est. Illud vero quod Isaias (cap. 6) dicit, per verba Dionysii (de cael. Hier., cap. 15) determinant, dicentis: *Hi spiritus qui mittuntur percipiunt hominum vocabulum quorum gerunt officium.* Unde dicunt, illum Angelum qui missus est ad Isaiam, ut munderet et incenderet labia Prophetae, fuisse de ordine inferiorum; sed ideo dicitur esse fore de Seraphim, quia veniebat incendere et consumere delicta Isiae.